

# Г Л А С Н А Р О Д А.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се шиљу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 22.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 3. ЈУНА 1873.

ГОДИНА III.

## О РАЗУМНОМ ЖИВОТУ.

### I. Шта је вегетаријанизам?

1. Сваки човек треба да се држи у животу неких начела, неких правила и да по њима свој живот удешава. Начела су само она добра, који се слажу с здравим разумом. Човек ваља само оно да ради, о чему га разум његов увери да је добро; он не треба ни у што да слепо верује. Такав човек, који разумно живи, може напредовати, усавршавати се; који пак слепо верује, тај ће остати увек на истоме ступњу, неће се с места магнути.

2. Па којегача начела ваља да се човек држи у животу? Он ваља да се држи овога начела: да живи онако како његова природа захтева. Човек ће само онда ваљано живети, ако природу у опште и своју посебну природу упозна, па ако се, када се увери о чему да је истина, по томе и владао буде. Разумно живи онај, који на себе пази док је здрав, који се влада по правилима науке о здрављу, а не о болестима. Ову науку треба сваки да зна а не само лекари, научњаци, болесници и т. д. Она нас најбоље чува од болести и баш је за болеснике нужна. Она треба да нам пређе у обичај, тако да се увек по њој владамо. Само природа лечи. Човек може само потпомагати природу. Вегетаријанизам учи, да се треба враћати природи, да се и лекари у болести треба к њој да врате, где је то, разуме се, можно.

3. Кад кажемо да се ваља природи враћати, да треба природно живети, то не треба узети, као да се ваља слепо за природом поводити: то само кажу незналице или они, који нас исмевају. Природа се људска даје усавршавати али само на свој начин. Као што је оно разумно, што је удешено по законима разума, тако је оно природно, што одговара законима људске природе, што је нормално. Вештина разумног живота или вегетаријанизам је свесно извршавање свију оних правила по којима ваља да човек живи. Вегетаријанизам постала је од римске речи vegetus (вегетус) а то се рекло за онога, који је телом и духом здрав, бистар, снажан.

4. Овако свесно, по законима своје рођене природе треба да живи човек у свачему, не само у јелу и пићу. Јер ма како људи мислили о природи људској, то се ипак сви у томе слажу, да тело и душа уврло тесном међусобном одношају стоје. Дакле и онај, који није уверен о томе, да у човеку има само једно биће, ипак ће морати допустити да има животних правила (дијететике) о телесном и душевном животу. Науку, која нас обучава о овом животу, зовемо ми вегетаријанизам.

5. Овој разумној вештини живљена противан је данашњи начин живљења, особито дијететика телесног живота, хране и одржавања.

У погледу хране и одржавања сви се у томе слажу, да треба бити умерен у множини средстава што хране и одржавају (квантитативна умереност) али не у томе не слажу каква средства да се употребљују (квалитативна умереност.) Упознавање природе (физијологија) захтева уздржавање од животинског јела, особито од убијене животиње; тако исто уздржавање од опијајућих и отровних ствари, н. пр. шпиритуоза: вина, пива, ракије итд.; зачина лекарских и других отрова.

Да би се човек одржао и развио, ваља да очврсне и да савлађује телесне нагоне. Вештина природног живота учи нас вежбањем тела и неговањем коже вршити правила живљења, и помаже нам да савлађујемо сполне нагоне, као у опште да влада здрав дух у здравом телу.

6. Може се дакле казати: вегетаријанизам је вештина здравога и разумног људског живота, извор и цветање индивидуалног (појединачног) и друштвеног спасења. Ма каквих побуда испрва поједини имао: ко се труди да у овом правцу и смислу свој живот удеси, тај је с нама, јер он ће осећати у себи дужност, да овим путем с нама даље тежи, ма се колико разликовали у споредним стварима. Пре свега ваља знати, да једење животиња већ од хиљаду година важи као повод свом другом погрешном мишљењу у овој ствари.

7. Сад ћемо да набројимо начела, којих се вегетаријанци у своме животу држе, да регнемо, како они живе.

## II. Како живе вегетаријанци?

Они сами о себи овако говоре:

1. Ми не убијамо никада животињу да би је потрошили и ништа не једемо, што долази од убијене животиње.

2. Наш насушни хлеб је слadak и састоји се из шенице, кукуруза, ражи, јечма или зоби, које се пре-крупни и испече, тако исто из проје, пиринча, гра-шка, пасуља, сочива, и т. д. Као споредно јело је-де се и воће у сваком облику, и зеље.

3. Ми се чувамо од свију јако дражећих зачина као: бибера, ђумбира, муската, каранфила, бела лука слачице и т. д.

4. Ми ретко жеднимо и пијемо мало. Шпиритуоза: пиво, вино, ликер, ракију, сирће, каву, теј и тако даље не пијемо, него пијемо воду, плодове и сокове из плодова помешане с водом.

5. Ми избегавамо свако друго јако уживање, што живце затупљује, као: гадно пушење и жватање ду-вана, и шмркање бурмута.

6. Тело треба да је увек чисто и да је очврело, нарочито кожа ваља да је у нормалном, здравом стању, јер то је услов здравом животу.

7. Ми живимо осим свега другог и од ваздуха и бринемо се, да је овај увек свеж и здрав тамо, где станујемо, радимо а особито где спавамо.

8. Сунчана светлост је наш живот, за то је ми пуштамо у своје станове, да би ови били суви а ваздух у њима здрав.

9. Посао телесан и душеван нам је радост „ко рано леже и рано устаје никад се не каје“. Ми тра-жимо здраве и корисне радње и волимо борбу, али само духовну противу празноверице и неприроде.

10. Умереност у свима стварима је услов успе-вању. Све што је претерано, неприродно је и бу-даласто.

11. Ми се чувамо од медицине, јер је она отро-вна и од свега што нам квари крв нашу.

12. На темељу телесног здравља снујемо миздра-вље срца и душе, а срцем и душом владамо ми над телом, те тако ми много више уживамо, него ли присталице обичног крвавог начина живота.

(Свршиће се.)

## СЛИКЕ ИЗ ПРИРОДЕ.

### 2. Звезде непокретнице.

Ма како да је узвишен и величанствен појам о светскоме склопу, кога нам даје знање сунчане си-стеме са њезиним планетама, кометама и астероидима; све је то ништаво упоредо са безбројним чудесима, која нам отврива дубљи поглед на свет непокретних звезда. У првом случају ми имамо пред собом само једно сунце с малим бројем небесних тела, која се око њега обрћу; у другом — видимо милијарде сунаца. Па све и ако је тако страховито далеко сунце са његовим планетама, ал ако га успоредимо са небом и непо-

кретницама, оно ће нам онда изгледати као малено ос-трво посред широког недогледног океана.

Огромна већина светова, који светле на небу, до-лазе у ред непокретних звезда. То су тела, које се не блистају позајмљеном светлошћу, као што су планете и њихови пратиоци — трабанти — него се блистају као сунце — властитом светлошћу, и која леже далеко ван области нашег сунца. У седој ста-рини називали су их непокретним звездама, јер су држали да оне не мењају своја места, него да стоје на небу чврсто и непокретно. Али се данас за из-весно зна, да се и оне налазе у вечитом кретању; али нама се чини да се оне милијун пута спорије крећу него ли планете. То њихово кретање може се запазити у дуге периоде времена и помоћу најизвр-снијих иструмената.

Голим оком можете одмах да распознате непокрет-ницу од планете. Планете, као на прилику Јупитер, Сатурн, Марс, Венера, изгледају, особито кад су у близо, много веће и светлије, али светлост им је много спокојнија, те у њој можете врло лепо да раз-ликујете боје. Још их је лакше познати помоћу те-лескопа, и у њему ћемо врло јасно видети њихов ди-аметар и сву огруглину, стићену на полима. Ал' непокретне звезде видићемо савршено у другом облику. Оне сијају, особито кад су ведре ноћи, необичном светлошћу, мислите да све варнице лете из њих; и невешто око једва ли ће моћи разликовати боју код њих, ма да то неје тешко помоћу телескопа. Па онда још ни до данас неје у њима запажен диаметар, па све и при најгоростаснијем увеличавању, — на пољу гиганског телескопа, оне остају просте математичке тачке без сваког протезања. Шта више у телескопу се њихови размери пре умањују, јер кад се сувише сјајне луче уклоне, а оне онда изгледају као оно од прилике мале светле тачкице, са мање или више све-тлим блеском.

И само због те разлике у блеску можемо да гово-римо о већим и мањим непокретним звездама. У а-строномији те звезде деле научењаци по степену светлости, на класе, и ту има сад звезде прве, друге, треће и до девете величине. Звезде прве величине оштро упадају у очи својом ванприродном светлошћу; остале изгледају све то мање и тамније, и ако ко нема ваљано око, он већ не ће моћи видети ни звезду пете величине. Пре тога, све се је то распоређење оснивало дуго време на просто посматрање оком; али је у потоње доба Штајнхел, коме је наука тако много обвезана, предложио средство, да се правке из-мери и искаже у цифрама маса светлости, која до-стиже са једне звезде на земљу.

По најновијем мерењу држе:

Звезде 1. величине	20,
„ 2. „	65,
„ 3. „	190,
„ 4. „	425,

звезде	5.	величине	1.100,
"	6.	"	3.200,
"	7.	"	13.000,
"	8.	"	40.000,
"	9.	"	142.000.

Али ми нашим голим оком можемо да видимо не више него само 5.000—5.800 звезда. Остале се могу само да виде кроз телескопе. Астрономи су их најмарљивије истраживали и које год с пронашли преносили су их у звездане каталогe и атласе.

Него немојте мислити, да горње цифре престављају вас број звезда — да их више нема. Не. Пажљиво око помоћу умереног телескопа, т. ј. који не увеличава баш бог зна колико, произнази неколико милијуна звезда, а проучавајући небесне просторије помоћу највећих и најсилнијих телескопа види неброј звезда, тако да посматраоцу чисто намет застане — он неје у стању да их изброји. Остаје цигло да се прибегне математичким рачунима и бар приближној оцени. Велики Уилем Хершел потрудио се да одреди број звезда помоћу својих најизврснијих справа — инструмената — и то само на једној прузи неба у 15° дужине и 2° ширине нашао је више од 50.000 звезда, које је још могао да види у пољу свога телескопа. У кумовској слами он вели, да има до 18.000.000 звезда. Сад ако узмемо, да се број звезда, који леже ван кумовске сламе, простире само до 12.000.000, онда ћемо добити суму непокретних звезда од 30.000.000.

Ова небесна тела разређена су редимце једно за другим, али и иза најудаљенијих њихових редова, снажни телескопи, из новијег доба, показује неко неодређено пламуцање, — живи сведок, да се покрајине које наше око може да види, не подудару са покрајинама веселинским, и да ми можда видимо тек само ништаван делић целог.

Само је односно 9 непокретних звезда испало за руком до сале, да се израчуна колико су далеко од земље. Та је даљина тако страховита, да ми просто немамо снаге да је измеримо. Ето на прилику, млађи Струве доказао је са великом вероватноћом, да су најсветлије звезде, које видимо на небу, далеко од земље бар милијун пута даље од сунца. Па кад су ближе тако далеко од нас, ја каква ли мора бити она просторија, која нас дели од најудаљенијих? Ван сваке је сумње да ма какву земну просторију узмемо и да је ма колико вам драго милијуна пута увеличамо, та нам просторија неће дати ама баш ни приближног појма о величини тога растојања. Тако је старији Хершел пронашао редове звезда, за које мисли да су далеко од земље пет хиљада билијуна миља, тако да би требало четири хиљада година да прохуји, па тек онда да доспе светлост са њих на земљу.

Па кад не можемо ништа готово поуздано да кажемо о растојању непокретних звезда од земље. — још мање можемо да одредимо њихову праву величину. За тај би нам посао био од преке нужде нај-

пре измерен дијаметар као год планета, — ну као што сам мало час казао, све оне без изнимка изгледају, па све и у најснажнијим телескопима, истом као светле тачке без протезања. Израчунало се, кад би сунце, та горостасна кугла, било на растојању колико најближа непокретна звезда т. ј. на четири билијуна миља, онда би оно било можда тек звездом пете величине.

Свакако је величина ових удаљених небесних тела веома различита. Много сувероватно мања од нашег сунца, ал су за цело многа тела несравњено већа од нашег сунца; али смо још слабачки и нејаки да одредимо која су од њих већа а која ли мања. Једва ли ће бити нужно да напоменемо, да звезде прве величине не ваља узети, да су зајста највеће. Светла звезда која је односно ближе, може бити мања од једва виђене звезде млечнога пута, а која је далеко од нас на хиљаду билијуна миља; кад би нам последња била тако блиска као прва, онда би нам можда изгледала за сто или н. пр. хиљаду пута светлија од прве. Исто тако три звезде у појасу Ориона изгледају савршено подједнаке величине, али у самој ствари свакако није тако, с тога је да нам се чине, да су подједнаке величине, што неједнако одстоје од нас.

Што се тиче природних особина непокретних звезда, ту се сви астрономи слажу, да су то све самостална сунца, која се блистају својом властитом светлошћу. Милијун милијуна светова и живих створова обвезани су им за свој живот, светлост и неизмерне друге благодети. Тело, које би као планете сијало позајмљеном светлошћу, било би за нас на тако огромној даљини савршено тамно, ми га не би могли видети.

Још се поуздано зна, да су та небесна тела разнолика на сву меру, до у бесконачност. То доказује њихова разнолика боја. Не мојте мислити да се сва та тела блистају само белом или жутом светлошћу, — многа од њих блистају се свима бојама: наранџастом, зеленом, плавом, љубичастом, чешће пурпурном, гранатном и сумпоропепељастом. Али већина, готово половина, блистају се жућкастом светлошћу са славим одблесцима и других боја. Беле звезде састављају готово пети део; наранџасте већ више, тако да на све остале боје долази не више него једна десетина од укупнога броја. Неке су звезде, рекли бисмо, промениле своју боју, тако на прилику Сиријус је пре два века блистао се црвеном светлошћу, а данас плавичасто-белом. Каквели су се то промене и преврати могли да догоде на тим светским телима, те су оне промениле своју боју? Па онда имају ли они као и наше сунце планете, пратиоце и комете и друга тамна тела, која добијају од њих светлост? Да одговоримо на та питања. Како су непокретне звезде сунца као и наше што је, сва је прилика, да су многе од њих средобраће сунчаних система; али могу бити

сунца без планета, као што има планета без сапутника, и баш као што у нашој планетној системи Сатурно са својим прстеновима и месецима преставља нам свет чуда, тако ваљда и у свету непозрелих звезда, могу бити чуда о којима можда ни сањати не можемо.

(Шлецер.)

Л. Ивковић

## СА БЕЧКЕ СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ.

(Треће писмо.)

У Бечу о Духови.

Наше бечлије имају два душмана на свету, један је хрђаво време а други је њихова грабљивост. Док се дивала изложба, дотле су градили златне куле по ваздуху. Мислили су да ће им по света поврвити са пуним џеповима у наруча, па су се спремали на праву пљачку. Дође пролеће, отвори се изложба, недовршена, непотпуна, из облака удари киша, у бечку берву лупи гром. Бечлије погубише на спекулацији силне новце и кад пођоше да као домаћини гуле стране госте, гости се разбегоше. У неко доба увидеше да госпоцком нитковлуку нема берићета. Време је полепшало, изложба је свршена и сад је опет у Бечу свачему цена, као што је увек била. Можеш потрошити хиљаде ако ти је дао Бог те ти се пресипа а можеш изићи ако си умерен и са приличним трошком на крај.

Но да поведем реч о изложби. У целини је дивна и огромна. Нећу вам данас да пишем ни о свечаностима, којима је дочекиван и испраћен руски господар. Он је данас већ отишао у купке. И наш црногорски соко, енез Никола, који је од рускога цара толико почаствован, вратио се дома на аустријском ратном броду. Хоћу да говорим о неким појединостама на изложби а учтив сам, па ћу те појединости да прибажем нашим женскињама.

Женскиње које дођу на изложбу знам да ће прво да застану код оних влатарских орманова. Очи ће да им засену од толиког злата и драгог камења, што вреди на милионе. Али то је дело људских руку.

Њихово око зауставиће се код дивних чипака из Белђије, што их плету нежне женске руке, оне ће се задивити тешкој свили из Лијона, да се затим још више чуде сјају кашмирских шалова из богате Инђије. Добре домаћице загледаће у богате кућне намештаје, фини порцелан, и неброј оних ситних и крупних ствари које се увек допадају женскињу. Свака женскиња дивиће се за цело оној женској вештини, која је тако далеко дотерала, да се богато плаћа. То је уметнички вез од женске руке. У томе није ни једна земља надмашила исток, особито у стварима, које служе на унутарњи урес куће. Каквих је туде везених јастука, ћилимаца и чаршава, не можеш ока да скинеш с њих. Не знаш шта је ту дивније или мешавина у бојама или урес у цртежу. Која год везиља

пажљиво разгледати те везове из Турске, Инђије, Јапана и Кине та ће зацело зажелети, да се и сама усаврши у томе дивном послу. Што је исток у шареном везу то је Француска и Швајцарска у белом. Већ даље не може игла дотерати.

Чим уђеш на јужну капију видићеш богати излог ћилимова славне фабрике Хасове и синова му. Ту ти је сваке врсте ћилимова, европских, источних, шарених персијских. Ту ти је ћилимова који се теају, ту ти је и таквих које плету и вежу девојачке руке.

Ова радиност служи доиста тој фабрици на диву.

Персија је изложила силесију лепих ћилимова а исто тако и остали источни народи. Ти ћилимови упадају свакоме у очи са богатих боја и лепе мешавине им. Чисто човек осећа оком, како се меко ходи, и одмара на таком ћилиму. Ти се ћилимови не израђују по извесним вештацима, који би имали своје радиоце за то. Израђују се по кућама где та вештина прелази са старијих на млађе, разлива се у неброј разновликих врста а опет је у главноме једна и иста.

Према источним ћилимовима — ово не велим ја него људи који се разуму у том послу — пристају као најдешњи српски ћилимови из Бачке, Баната и Срема. „Ти српски ћилимови“, — тако пише један вештак у једним знатним бечким новинама — „одликују се ванредним сјајом својих боја а врло су прости у цртама. Ни у једним се не узима више од седам боја, али како српске жене уму да разликују те боје, а особито белу боју, то је дивота. У тих ћилимова остаје сјајим готово за увек. То је вештина равна оној у Инђији али је у овога народа оригинална и самостална, те се не повија по модерној култури.“ То је лепна сведоџба нашим вредним женама, које нам ево ћилимима својим прославише име у свету.

Русија стоји у том свом послу под персијским утливом. Француска, Енглеска и Немачка не могу се баш хвалити својим ћилимовима на овој изложби.

## ИЗ ПРИРОДЕ.

Још нешто о рђи.

Свугде и на све стране разбира свет о рђи, која је ове године као зараза каква захватила сва широм поља и њиве, на све се стране пише и саветује о томе, шта ће и како ће из тога да буде. Од свега, што се сада у разним листовима и новинама о рђи пише, мислимо да ће најбоље бити, ако читаоцима својим протумачимо речи једног немачког економа, који је за тридесет година проматрао сам на својој њиви, како и на који начин постаје рђа и еда ли јој се може стати на пут?

Он вели, да је виђао, да рђа постаје како у јесен, тако исто и у пролеће, у опште онда, кад се жито развија. Али ни у јесен ни у пролеће, кад је време постојано било, него увек онда, кад се време нагло и неправилно мењало; таго у јесен, кад су

били топли дани, а хладне ноћи, у пролеће пак, кад је на један пут после топлих дана дошао мраз или слана.

По њему може рђа бити и у сушним и у влажним годинама, у влажним зато више, што се време тада мења наглије и неправилније. Кад је влажно, а запара, па не дува ветар, онда је то најзгодније време за рђу, онда се она највећма шири по усеву, а кад сија сунце и дува ветар, онда застане рђа и не шири се даље. Дакле влага и запара прија рђи, а ветар и сунце не годи јој.

Рђа штоди житу у томе, што није сок биљци и поруши особито лишће, а кад лишће не ваља, онда не ваља много ни цела биљка. За што је то тако, то ће моћи читаоци видети из пређашњег нашег чланка о рђи, где је споменуто и то, шта је управо лишће за биљку.

Ако време више годи рђи, него што годи житу, онда ће рђа захватити маха, уништиће све лишће, а тиме је онда подлегла и цела биљка. Ал' ако може жито да развија клас пре, него што дође рђа до највишег лишћа, онда ће у неколико одолети рђи. Истина да ће и тада испадати зрнење из класа, само што то не може сад бити у онаквој мери, као што би иначе било. Кад је жито бујно, онда се не опажа тако рђа, као кад је кржаво и слабачко, али зато и на бујном има исто тако рђе, само с том разликом, што бујно брже расте и истера клас, те му рђа не може тако да науди.

Тако и раж тера бујно и брзо расте, па се тако код те врсте жита не може да спази рђа онако, као на другим врстама. За то неки и мисли, да на раж у опште рђа и не пада. Наш економ Немац вели, да то не стоји. Истина да је лишће у ражи јаче, него у других врста, али није толико јака, да може рђи по све одолети. Он вели, да је како јасенас, тако и пролетос, било доста и доста рђе наражи. Али се раж брзо развија и онда, кад је похладно, те тако може да се отргне много пре, него што се она сасвим развије и захвати целу биљку од доле до горе.

А да ли се може рђи стати како год на пут? По ономе, што је мало час речено, како рђа напада подједнако и бујне и крљаве усеве, може се видети, да против рђе нема управо лека. Само се у толико може помоћи, да се дубоко оре, да се земља ђубри и ваљано ради, па ће онда усев бујније расти, а тиме ће се у неколико спречити развитак рђе.

Напоследку да напоменемо још нешто. Неки пештански трговци с храном, забринути, да ће рђа потаманити сву храну, узеше неколико влатова, па послаше их неком немачком на гласу научењаку, да испита, како стоји рђа, а то он може, јер има такво стакло, кад кроз њега гледи, а то му ситне ствари изгледају хиљадама пута веће, него што су, па их онда може лепо да разматра. Он је све потанко испитао и одговорио је ономад тима пештанским трговцима по

телеграфу, да се рђа за сад још није дотагла влата и да се неће ни дотаћи, ако не настану влажни, и запарни дани.

(A)

## ПЧЕЛАРСКЕ ПОУКЕ.

од  
И. Бабића-Бабе  
нар. учитеља.

### 1. Где треба с пролећа наместити кошнице?

Већ има 24. год. како се ја вредним пчелама забављам, а казујем тај посао редовно и својим ђацима у школи. Ја сам за мој труд одликован преко Ђенерал-команде 1867. год. са једним повеликим златним новцем из државне благајне.

Као кованица уверио сам се да пчеле највећма вољу мир и да оне баш ни мало непознају свога кованицу, већ онога који уме с њима да поступа благо и добро; зато их треба увек с' пролећа понаместити у башту, виноград ливаде ил' у шуму а — никад у авлију, — а и у башту на таково место, где ни човек ни марвинче не може лако доћи.

Особито је оваки положај онда нуждан, кад је година добра, кад пчеле много излећу и улећу. Ако се човек баш мора посла ради кошницама приближити, то онда треба да учини од остраг или са стране, никад с' преда и због тога не треба кошнице никад метнути непосредно поред зидова.

Кад ове приљезне животињице одлете да мед сајају, онда може сваки приметити, да се тамо највише налазе, где је тихо, где нема ветра; на оваким местима могу много више меда насисати, неже ли на онима, где их ветар шиба.

Оне се уморе, јер прелећу с цвета на цвет, оне се и онда уморе, кад се враћају кући оптерећене исисаним медом.

Брзим летењем прелете оне широке ливаде и баште, а више пута и проти ветру. Кад се пак кошнице својој приближе, онда лете лакше и у округ, да своју кошницу боље и сигурније упознају, јер би их улазак у другу кошницу и живота стао. —

Дође ли у тај ма какав ветар или још горе какав вијор, онда су принуђене да се све дотле окрећу, докле год своју кошницу или место не познају и у њу не уђу. — Овако у боју са ветром многе угину, јаче прођу још како тако, ал слабије нападају на земљу, пак се више и не дижу.

При ветровитом времену ћеш наћи мртви пчела, а при тијом тога никад нема.

За њих треба дакле изабрати мирније, од људи, скотова и од живине најзаклонитије место. Од ветра уморене и попадале пчеле неугину све него се после, кад на њих сунце огране, опораве и оне које су јаче подигну се.

После хладног ветра треба избећи и јаку пренеку. У опште се држи: кошница је онда на свом месту, ако је онде намештена, где је по цео дан највеће сунце

— али то није истина. Пчеле су радије у хладовини, осим ако су напољу у послу, они воду сунце само за време радње, док су напољу. —

Ако се рој гдегод какав спустио, треба се пожурити пак га поклонити, и хлад ће га преволети да се стани, а сунце му је несносно, и даје опет повода, да се опет подигне.

Челама најбоље прија у најгушћим шумама, а шумску таму од већ милују, јер су тамо у једнакој топлоти и хладовини. —

Не ваља дакле кошнице сунцу излагати, а још је горе, као што је у бреговитим пределима обичај метати их на високе стене, где је топлота и људма несносна; јер велика врућина не само да узнемирује пчеле, но топи и саће. Није дакле ништа необично, кад мед по гдекојих кошница, које су јаком сунцу изложене, лети капљати почне. Не можемо се дакле ни чудити, кад у оваким кошницама не нађемо пуно меда.

И оне се кованције врло варају, који мисле, да се у оне, највећма сунцу изложене кошнице, ројевинај-прече и најрадије спуштају. Кад сунце преко дана изложене му кошнице угреје, онда је преко ноћи хладовина, и тако је прелазак са сунца на хладноћу одвећ прек, а ово штоди пчелама највећма.

## БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

52. Жар — овчија болест. О овој овчијој болести, пише др. Радић у „Тежаку“ ово:

Ово је овчија болест, којој се указује само лети, кад су дани врло топли, а по највише од туда долази, кад се овце после наше далеко гоне, или кад их пас гони те беже, кад се у подне не склоне у хладовини и кад се преко дана чешће не напоје.

Код ове болести овце жедне; очи им надуну и попрвене; уста су врела и сува; дахћу брзо и приметно опадају — слабе. Кад се дакле код које овце ови знаци угају, мораш ју одвојити и отерати на папу, где има добре и сочне ране и где има доста воде да пије, а у воду ћеш метути мало салитре. Кад овако лечиш овце, нестаће жара.

Ако је која овца тако ухарена, да је грозница спонадне а притом је тако малаксала, да не може да иде за стадом, онда јој се мора крв пустити, сваки дан три пута, а при том јој у води салитре додати; мора се у хладну стају увести и хранити сировом травом и наквашеним шеничним мекињама све дотле, док болести нестане.

При овој прилици хоћу да кажем место и начин, где и како се крв пушта?

Потрижи вуну с леве ил' десне стране врата (баш на оном месту, где се обично и кољу крв пушта), пак привези један канап око врата, да она жила, из које ћеш крв да пустиш набрекне и да се боље

види. При овом раду мора неко држати овцу мед' ногама и главу јој горе дигнути, а затим с подебљом иглом у жилу убости и пустити, да истече 30 — 40 драма крви.

## ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Н. Саду 2. јуна. Пре неколико недеља још смо се надали ако и не богатој а оно бар доброј жетви. Данас смо изгубили већ и ту наду. Незгодно време задржало је усеве те нису као што ваља узрасли, са хладног времена попала их је рђа. На сад да окрене златно време, све је већ доцкан, срећа ће бити ако нам жетва буде онако у средњу руку. Економи се ту же и у осталој Европи, по Немачкој, Француској и по Енглеској су такође слаби изгледи на добру жетву. Код оваких изгледа природно је, да је цена рани скочила а то знатно скочила на свима пијацама.

На пештанској пијаци стала је готово сва радња. Рана скаче а свет нема поваца. Многи млинови обуставили су куповање, те међу оно што имају причувано. Нема нудиоца те је слаб куп. Продаје се већином проја и кукуруз.

## Ш О Д Л Ж С Т А Ж.

### КО БИ ТО РАЗМРСИО.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

I.

Управо сад не памтим, да ли је то било на чисти понедељак ил' је било у млади петак? Ал да сад ми пада на намет, било је то баш у суботу и после вечерња. Био је то летњи дан баш некако после Преображења, није то дан него је дивота. Прошла је и Огњена Марија и Пантелија, а било је ветра и холоја, свети Илија је грувао да је све тутњило, али није било туче. Људи су те године често носили литију на жита на сад суде, да је и то помогло, жетва је била добра, рана је већ увезена а већином и овршена. У великих газда још су се отегле дугачке камаре, ал ти ће врћи и до Госпојине.

Било је то год. 186\* кад је Ђерам на сеоским бунару у II. шерицао, те су га младе водоноше сваки час гњурале чак до на дно. Око бунара се скупило читав чопорак лених водоноша. Стоји звекет местава и папуча. Сунце је било баш на заходу па је обасјавало чисте бакарне котлове. Водоноше су се журиле да пограбе чиста, док није ударила марва с поља. Колико су се журиле опет нису могле а да не застану да мало продиване. Нису могле да грабе воду све на једанпут, свака је чекала свој ред.

Подале од бунара — али ипак се могло догледати — седео је поп Гавра пред својом кућом на клупи. Око њега се било скупило неколико старијих и млађих људи, што су још кад је звонило на вечерње били поостављали своја гувна на млађима, па су дошли које у цркву да се мало помоле Богу а још више, да оду мало попи на диван. Људи су ради да чују шта је ново по вилајету. Наслонили се на дуге штанове, опљуцкују и диване.

— Ал које су виле у људе — рећиће једна од водоноша — те су се тако скупили око појке. Да неће опет кога на робију. —

— Е да боме да, не знам кога би сада. Него иде визитација, — па чујем да ће и Милу Лепојевог у катане — дода друга намигнув на своју кону.

— Прегризла ти језик Бог да — осу се трећа — Мила ти је оку. Бре чувај ти да не бузне твој дрљави Васа. —

— Е виш друге, ова би одмах у косе. Чула се Милина хвала чак до цара, па хоће да га и он види.

— Бре далеко му лепа кућа. Има у селу доста лола, није још ред на Милу. —

Ман'те девојке тог дивана, нег јесте чуле да је кичош Мата нагазио ономад на сугреб, па му је Јока циганка синоћ гасила угљевље. — рећиће једна нова млада.

— Да на сугреб! — подсмехну се друга — бре кажу да му се познају виле по леђима. Јоцков Ђура се не шали. Хоће Мата да баје око вајата, о Бог да прости, да су га бар уцмекали, доста је већ његовога. —

Сад се часом начинише две партаје међу младима и девојкама. Девојке бране Мату, младе га куде.

— Та вил' у њега, окан' те га се. Није нам од срца отпао — рећиће једна црномаста мома. — Него јесте чуле, да ће сутра Ђира из Пачира свирати у великом бирцузу? Није да га свира него све везе! —

— Какав Ђира! — вигнуше друге у глас — нема ти нашега Јаше у сто седам села. Кад он надува своје јаре — није нег' баш говори. —

— Ајде видићемо сутра у колу — рекоше девојке а подигоше пуне котлове с обрамицама.

— Ајде да се то иде. Ено је већ нагла марва из споља а и људи су се упутили кући. Стари појка ушао је у кућу. —

— Лаку ноћ — лаку ноћ! дођте вечерас на игриште! хорило се међу девојкама. Свака се упутила својим шорем кући.

Како која стигне до гомиле људи, што су ишли од попе, стане да им непреће пута, назове им добар вече а људи завире у котлове и кад виде да су пуни веле: пуна нам је срећа. — Тихо се спушта вече. У сваком шору диже се прашина. Деца трче тамо амо па дижу прах, марва иде и с поља па муче. Кола за коли, журе се и салашани дома, да се одморе за сутрашње јутрење. Полетаруше мету авлије, чисте испред куће. Димњаци се диме мал те не у свакој кући. По многим авлијама поседала чељад око велике земљане чиније, па присмаче вечеру. Лепо је то летње вече. На плавом небу пале се вечерња кандила. Ено се већ и месец надвирује над село, ко да би да промотри је ли све на миру?

У попиној кући баш су сада вечерали. Нема ти ту велика друштва. Поп Гавра је повисок сувољав човек, кесерасте браде. Већ је јако просед. Поша је

омалена жена, али је гојазна. Очи јој жмире а врат јој је утонуо у рамена. Добра је газдарица, чиста и уредна, мало је оштра и на делу и на речи. У доњем челу од астала седи девојка кћи им. Цело село зове је „фрајла“ Јулом. Висока је и сувољавана оца. Није ружна али не може се рећи ни да је лепа. Рекао би да је мало дрљава ал кад боље погледеш, опазићеш да чвиљи. Мати вели да јој то добро стоји. Неки мисле да гледи у три буцака. Фрајла Јула је већ прилично у годинама. Колико је не питајте, ако нећете да се не замерите поши, јер Јула је њојзи и мезимица и поличарка. Старије две кћери давно су удате, најстарија је у Банату а средна је у Срему.

— Иди снаго моја па намести у соби — рећиће поша са значајним погледом на свога мужа. Подпали и кандило, имам ти с оцем нека разговора. — Јула уђе у собу.

— Шта си урадио човече? Јеси ли осигурао? —

— Небрини се жено. Људма је ко мало чудно одкуд је нагињем на страну тога дерана из света — ал моји су људи, учиниће мени за љубав. —

— Та гледај за Бога човече. Оста нам дете на врату Брига мије да не плете седе. Ја би ко била волела да је богослов. —

— Е онај Богослов што компетира, тај је прстенувао поп Пајину кћер. Ономад ми баш пише сам поп Паја да се заузем за њега. Добро те ми је писао, још би налетео.

— Нек иде у штрангу. Ено му поп Паје, он је с протом и онако добар, па некиште гдегод штацију. Та сад бар треба учитеља, кад већ попове увидају. А је си ли цигуран да Дамјан неће кварити? Ви нешто нисте у љубави. Лепо сам ти говорила, окај се, дође време кад ћемо га требати. —

— За Дамјана ми није бриге. Он ће препаранда. Неће он ни да чује за оног старог. Казује ми и мајстор Ђира, да је Дамјан ономад рекао људма у његовој ковачници, да бирају млада човека, који је свршио као што ваља. А да се окане оне сувелате Проке, ма да је наше дете.

— Па како људи? —

— Та знаш куд Дамјан нагне, да ће по села за њиме. Само ми грк Марко нешто врда. Би ће, да је дао већ реч ономе лоли. Знаш кад смога пре три године протеривали, да га је он највише бранио.

— А како би било да му кажеш, да смо наумили, ако буде суђено да призетимо тог новог учитеља. —

— Е није нег још нешто. Ти каква си, ти би већ добовала по целом селу. Још нисмо ни видли човека, још није ни изабран. Чекај мало доћи ће то само од себе. —

— А како би било да подићеш грк Марку баш с те стране. Та и његова је ћерка на удају. —

— Ено га на! Све којешта од тебе жено. Тај нови, треба да зна да сам га ја изабрао, ако хо-

Беш да буде што од сватова. Грк Маркова Љубица и наша Јула ко Бог и шеширџија! Мани се жено тога.

— А ко зашто Бог и шеширџија! Говориш тек тако. Та није ни наше дете слепо!

— Та добро, добро, пустити мене. Знам ја шта радим. Ја ћу га сутра изабрати за учитеља, а већ после видићемо, хоће ли он узети Јулу. Та тек ако буде луд, онда неће видети ко му је био највећи пријатељ.

— Ипак би боље било, да је он најпре дошао. На могао си сети с њиме погодити и око Јуле и око штације. —

(Наставиће се.)

## Р А З Н О.

Вршац је место, које у целој Аустро-Угарској производи највише вина. По изводима из грунтовнице има у Вршцу сада 8973 ланаца и 670 □ хват. винограда а међу 22.000 становника има их 2255 који имају своје винограде. Пошто Вршчани имају својих виногради и у околини, то ће бити да имају свега до 11.000 ланаца узев ланац по 1600 □ хв. Ти виногради роде у средњој години 5 до 600.000 акова а у доброј години један милион акова вина. По томе производи Вршац највише вина у целој нашој царевини а нема ни у Европи једнога места, које би толико производило.

Мраз је побије овогодишњи род, који је обећавао да ће бити врло богат. Некада је та виноградска радња била сасвим у српским рукама; данас је толика разлика између српских и немачких винограда, колико је разлика између немачког и српског дела вароши. Немци живе у палатама а наши готово у колебама. Достаје томе крива и надалеко чувена српска слога у Вршцу.

Из рата за ослобођење Србије. Ових дана добила је Матица српска у аманет од бившега кнеза Александра Карађорђевића неколико врло важних и лепих ствари а то су: лик Карађорђевог оригиналан, снимљен у Петрограду. лик Јелене Карађорђевог жене из познијег времена; смрт Карађорђевог по причању Исидора Стојановића, сликао у Пешти М. Тан 1863.

То је велика слика а представља колебу у шуми. Карађорђе је поверио се своме куму Вујици, који је легао с њиме заједно код храста у колеби. У зору дођу два каваза, један удари Карађорђа сикиром баш до под врати нагне да бежи. Карађорђе ћипи из сна и потезе сабљу. Вујица се пробудио по вири зликовачки испод свога ћурка. Други каваз убија карађорђевог слугу, који пере ноге на потоку. Кроз грање свита зора. Карађорђе је у лику врло погођен. —

Оружје карађорђево, које је он још одмах у почетку задобио од једног Турчина, на гласу са јунаштва и оружја свога, и од то доба није се више с њиме растављао. А то је: дуга пушка, две мале пушке даничкиње, јатаган, две паласке златне, ножић, сабља и мач. — Сабља се била после 1813 год. изгубила. Вероватно ће бити, да је те године и она међу осталима стварма у Н. Саду продана. Њу је нашао у Бечу владика Петар Црногорски и опевао је. Једном приликом послао ју је кнезу Александру на дар. — Ножић је Карађорђе вазда носио за пасом, и служио се њиме како за обичне потребе тако и за бријање. Пре устанка тим му је ножем ћерка Сава одсекла перчин, кад га је једном неки Турчин мучки за њ докопао и на земљу оборио. И од то доба Карађорђе није више носио перчина (курјука). — Мач је поп — војводе Луке Лазаревића. На њему је с једне стране исписано: Vivat Carolus VI а с друге: Vivat Printz Eugenius. Тај је мач допао у српске руке на Мишару.

Карађорђе га је поклатио војводи Луци. По смрти Лукиној продаду тај мач његови синови некоме златару у Београду, од кога га опет откупи син карађорђевог.

## ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

Стојан Бига капетан у миру најстарији члан у породици Бига, која је по свом јунаштву и родољубљу стекла славно име у Српству, умрло је ономад у 71 год. у Новом Саду и испраћен је великим саучешћем до гроба. Био је честит Србин и јунак. Светао му спомен у Српству!

Руски цар отишао је из Беча у купатила. Кнез Никола био је у њега два пуна сахата на аудијенцији. Њему у почаст дао је наш цар војени брод да га одвезе до у Котор.

На Сабору у Пешти узаконене су граничарске наредбе. Милетић, Матић, Максимовић заузимали су се живо за бољу судбу границе. Власи су такође пристајали уз њих али заман труд.

За краљ. комесара на место барона Мајтењија именован је саветник Хубер, али само да прегледа рачуне. Мајтењија је искао био да му даду пуну власт над свима Србима, да може с њима радити шта за добро нађе. Од луда попа луда и молитва. Влада је још за времена с њиме раскрстила.

Поравнање између Хрватске и Угарске већ је готово, није бог зна колико постигнуто у ствари али ако честити људи узму владу у своје руке, биће корисно по земљу.

Данас ће се у Новом Саду светити хонвудска застава дољно бачко хонв. баталијона, коме је заповедник мајор Рапун. Светиће је архиепископ Хајналд, звали су и владика Грујића, да је свети али он је одбио ту почаст.

Из Срема стижу ужасни гласови. По многим местима умире народ силно од зараза. Сремска жупанија има свога физика који није плаћен да парадире у Вуковару. Нека се потруди и у села и нека и тамо помаже. Господа кнезови и судци не би требало да се увијају у званично незнање тих невоља.

Око Пакраца множе се ајдуци, новине веле да су пренеки дан и они држали свој мајалес.

Персијски шах био је у Петрограду где га је цар дочекао врло сјајно. Сад је у Берлину где су га примили великом војничком почашћу. Шах је леп човек у најбољим година, налик је на Бановић Страхињу као што га молгује Радонић. Врло се заузима да му земља процвета европском културом. Говори француски и радо распитује за све корисне изналаске. Добиће и у Беч, посетиће Париз и Лондон. На путу се споречкао са својих пет жена, које хтедохе да у свашта турају свој нос, па их је из Русије вратио кући.

## КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

### ГЛАСНИК XXXVII

са овим садржајем: 1. Физиологија гласа и гласови срп. језика. Лингвистичка студија Ст-Новаковића; 2. Живот Срба сељака. Друга збирка. Сабрао и уредио М. Ђ. Милићевић; 3. Белешка о богомилима. Исписао из старог рукописа архимандрит С. Косановић; 4. Студије за историју срп. трговине XIII. и XVI. века нише Ч. Мијатовић; 5. Критички поглед на прошлост Срба у Угарској. Од проф. Г. Витковића; 6. Преглед радње и стања срп. ученог друштва у 1872; 7. Радња срп. ученог друштва.

### и ГЛАСНИК 2. ОДЕЉАК

КЊИГА ТРЕЋА

у којој су споменици из будимског и пештанског архива, прикупио, исписао и приредио проф. Г. Витковић, изишли су баш сада из штампе и могу се добити први по 1 ф. — а други по 50 новчића.

У Књижари Браће Јовановића у Панчеву

ВЛАСНИК „ЗАДРУГА ЗА СРПСКУ НАРОДНУ ШТАМПАРИЈУ“. — УРЕДНИК: Стеван В. Поповић.

Српска народна задружна штампарија у Новом Саду 1873.